

MILJÖUTSKOTTETS UTLÅTANDE 15/2010 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2011

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 september 2010 en proposition om statsbudgeten för 2011 (RP 126/2010 rd) till finansutskottet för beredning.

Enligt 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning har miljöutskottet beslutat lämna utlåtande om sitt behörighetsområde till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- budgetråd Pekka Pelkonen och finanssekreterare Tanja Rantanen, finansministeriet
- ekonomidirektör Oili Hintsala, miljøråd Harry Berg, miljøråd Saara Bäck, byggnadsråd Erkki Laitinen, miljøråd Jaakko Ojala, programchef Juhani Pirinen och finansöverinspektör Timo Tähtinen, miljöministeriet
- konsultativ tjänsteman Orian Bondestam, konsultativ tjänsteman Leena Westerholm, överförstmästare Matti Heikurainen och över-

inspektör Jukka Saarinen, jord- och skogsbruksministeriet

- direktör Jarmo Lindén, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet
- biträdande direktör för naturtjänsterna Marja-Liisa Hintsanen och regiondirektör Stig Johansson, Forststyrelsen
- direktör Heikki Toivonen, Finlands miljöcentral
- verkställande direktör Mikko Viljakainen, Puuinfo Oy
- generalsekreterare Anne Viita, Vuokralaiset VKL ry
- chef för bostadsbranschen, direktör Aija Tasa, Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
- naturvårdsexpert Tapani Veistola, Finlands Naturskyddsförbund.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax
- Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
- Suomen latu ry.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

1. Allmänt om miljöministeriets förvaltningsområde

Omkostnader

Utskottet vill uppmärksamma finansutskottet på att den krympande utgiftsramen för miljöministeriets förvaltningsområden medför problem

som relativt sett är större än på övriga förvaltningsområden. När miljöministeriets budget för 2011 bara är 316,8 miljoner euro (cirka 0,6 % av hela budgeten) och omkostnaderna är 74,9 miljoner euro, leder även mindre nedskärningar till problem som relativt sett är allvarigare. Utskottet konstaterar att omkostnadsanslagen för både ministeriet och Finlands miljöcentral och Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet, Ara, är väldigt knappa samtidigt som trycket på att utvidga uppgifterna ökar i synnerhet då det gäller frågor i anknytning till klimatpolitiken.

Miljöministeriet kan använda 1,5 miljoner euro för utredningar och information med syfte att förbättra byggnaders energiprestanda som krävs för att genomföra klimat- och energistrategin och 0,5 miljoner euro för faktaunderlag i anknytning till klimatpolitiken. Utskottet betonar vikten av utvecklings- och planeringspengar som ingår i verksamhetsanslagen för valet av effektiva och kostnadseffektiva åtgärder inom klimat- och annan miljöpolitik. Med hjälp av en rättidig utredning kan man åstadkomma till och med mer än tiodubbla kostnadsbesparingar.

Också inom miljöförvaltningen har man kritiskt sett över gamla arbetsmetoder och omprioriterat uppgifter, understryker utskottet. Trots det är läget utmanande på grund av de knappa anslagen för omkostnaderna. Att upprätthålla en aktiv roll i både EU och det internationella miljösamarbetet kräver mer och mer resurser. EU-lagstiftningen utvecklas hela tiden åt en mer och mer detaljerad riktning och kräver ofta ett omfattande system för planering och rapportering. Rollen som är aktiv aktör till exempel i den internationella klimatpolitiken kräver resurser. Att reda ut konsekvenser för Finland av de politiska åtgärder som blir aktuella vid internationella klimatkonventionsförhandlingar och som EU föreslår kräver ofta också särskilda utredningar.

Utskottet betonar att miljöministeriets knappa anslag för forskning och utveckling medför problem för sådana konsekvensutredningar. Anslaget på 0,5 miljoner euro för konsekvensutredningar i anknytning till internationella klimatförhandlingar och övrig klimatpolitik är nödvän-

dig men anspråkslöst i förhållande till behovet. Efterfrågan på och betydelsen av konsekvens- och effektbedömningar ökar i takt med att förpliktelseerna att stävja och anpassa sig till klimatförändringen skärps. Det väsentliga är att producera information om de politiska åtgärdernas inverkan på den samhälleliga utvecklingen, deras sociala konsekvenser, hur man lyckas förverkliga målet om kostnadseffektivitet och på vilket område det lönar sig att satsa i framtiden. Till exempel har man inte kunnat fastställa en undersökning om sambanden mellan klimat- och biodiversitetsforskningen, vilket kan göra det svårare att bedöma konsekvenserna av klimatpolitiken för biodiversiteten. Forsknings- och utvecklingspengar behövs också till exempel för utvecklingen av energieffektiva byggprodukter till färdiga produkter för slutanvändare.

Statens produktivhetsprogram innebär att 20 % av personalen vid regionalförvaltningen under miljöministeriet, dvs. regionförvaltningsverkens och närings-, trafik- och miljöcentralernas miljöansvarsområden ska avgå före 2015, erinrar utskottet om. En så här betydande minskning av personalantalet leder till att även mycket kunnande går förlorat, vilket utgör en utmaning för förvaltningen och ökar behovet av att låta förvaltningsexterna aktörer utföra utredningar som är nödvändiga för verksamheten.

Enligt momentet 35.01.65 i budgetpropositionen föreslås anslaget för organisationer och miljövärd att minska med 50 000 euro. Utskottet hänvisar till politikprogrammet för medborgarinflytande som syftade till att främja aktivt medborgarskap, verksamheten i medborgarsamhället, medborgarnas samhälleliga påverkan och den representativa demokratin. Efter att programmet har slutförts är utgångspunkten att varje ministerium främjar medborgarinflytandet inom sitt eget förvaltningsområde. Utskottet anser att bidrag till rikstäckande miljö- och naturskyddsorganisationer för sin del främjar aktivt medborgarskap. Under de senaste åren har organisationerna haft en betydande roll i att förmedla och sprida information om klimatförändringen. Utskottet kräver att anslaget hålls oförändrat.

Om finansieringen av klimatpolitiken

Största delen av den klimatbaserade finansieringen i budgeten har anknytning till främjande av förnybar energi och energieffektivitet och till denna del innehåller propositionen flera anslag som motiveras med klimat- och energiskäl, såsom inmatningspriset för förnybar energi (cirka 55 miljoner euro per år) och ett anslag på 50 miljoner euro för demonstrationsanläggningar för biodrivmedel. Dessutom innehåller propositionen en omfattande energiskattereform som baserar sig på en modell som beaktar energi- och kolhalten i bränslet. De totala anslagen för kampen mot klimatförändringen kan anses vara rimliga eftersom nivån verkar vara lika stor som i fjol. Dessutom ingår det även nya anslag i propositionen. Bedömningen är dock inte lätt eftersom det inte finns något sammandrag av klimatfinansieringen inom de olika förvaltningsområdena.

Budgetutfallet för 2009 var 571 miljoner euro i fråga om den klimatbaserade finansieringen medan målet enligt klimatstrategin var 550 miljoner euro. Utgifterna för 2010 beräknades då till 581 miljoner euro. Utskottet betonar igen att det finns ett klart behov för en granskning av klimatpolitiken i sin helhet och att strukturen och framställningssättet i budgetpropositionen bör utvecklas utifrån detta behov. Åtminstone bör budgetpropositionen innehålla en bilaga som samlar ihop anslagen för olika förvaltningsområden. I detta sammanhang påpekar utskottet att EU:s direktiv om handel med utsläppsrätter innehåller en rekommendation enligt vilken hälften av intäkterna från auktionering av utsläppsrätter ska användas för att främja klimatpolitiken. Auktioneringen av utsläppsrätter gäller den tredje perioden i systemet från 2013 framåt. Om priset på en utsläppsrätt är cirka 20 euro per tonCO₂ kunde auktionsintäkterna uppgå till 300—400 miljoner euro. Enligt beräkningarna av klimatfinansieringen ovan kommer nivån inte att utgöra något problem för Finland. Även direktivet om handel med utsläppsrätter förutsätter dock att det finns en uppdaterad utredning om den totala nivån på klimatfinansieringen.

2. Skyddet av Östersjön

Med hänvisning till sitt betänkande om statsrådets redogörelse om Östersjöpolitiken och Österjöns utmaningar (MiUB 2/2010 rd) betonar utskottet behovet av effektiva åtgärder för att förbättra Östersjöns status. Utsläppen måste absolut fås att minska i Finland, inom hela Östersjöns avrinningsområde och inom alla sektorer. På den här punkten har statsrådet i sin redogörelse förbundit sig vid att genomföra 71 olika åtgärder. Utskottet understryker dock att inte ens de räcker till för att säkerställa att målen att råda bot på tillståndet i Östersjön och i synnerhet i kustområdena och Skärgårdshavet uppnås. Utskottet påminner också om regeringens utfästelse som innehåller 8 punkter för att förbättra tillståndet i Skärgårdshavet som statsminister Vanhanen presenterade vid ett möte för Baltic Sea Action Summit i februari 2010. Enligt utfästelserna görs åtgärderna vid sidan om jordbruket också för att minska belastningen från kommunalt avloppsvatten, för att minska belastningen från avloppsvatten i glesbygden och för att minska fosfor genom att fiska fisk som inte tas tillvara fullt ut (karpfisk).

Utskottet konstaterar att det med hjälp av effektiviserat karpfiske är möjligt att effektivt avlägsna fosfor ur vattendragen. Med en fångst av karpfisk på tusen ton avlägsnas det cirka 7—8 ton fosfor och 27—28 ton kväve ur näringsomloppet i vattendragen. Med en fångst av karpfisk på 10 000 ton kan det avlägsnas hälften av Finlands skyldighet att minska fosforbelastningen med 150 ton enligt HELCOMs handlingsprogram. Utifrån erfarenheterna av ett pilotprojekt som koordinerats av Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet har det blivit klart att metoden fungerar och vidareförädlingen, eventuellt även till bioenergi, kan startas i stor skala. En förutsättning till detta är dock ett nytt stödssystem. Eftersom reduktionsfisket utifrån erfarenheterna av pilotprojektet är ett mycket kostnadseffektivt sätt att minska näringsämnen, är stödssystemet också motiverat.

Utskottet vill göra finansutskottet uppmärksamt på att det på de grunder som

nämns ovan är väl motiverat att starta reduktionsfisket i stor skala så fort som möjligt.

Därför konstaterar utskottet att ett nytt anslag på 3 miljoner euro under momentet 35.10.23 för att fullfölja Östersjöåtagandet behövs både för att fullfölja de lagbaserade skyldigheterna med syfte att uppnå en god status för havet och för att fullfölja åtagandena enligt HELCOMs handlingsprogram och den utfästelse som gavs vid det möte för Baltic Sea Action Summit som nämns ovan. I förhållande till de uppställda målen kan anslaget anses vara otillräckligt. Det finns också ett mer och mer brådskande behov av att utreda den marina undervattensmiljön (sk. VELMU) eftersom trycket på att till exempel ta upp havssand och bygga vindkraft har ökat betydligt. Bara 0,15 % av Finlands kustareal har kartlagts närmast med hjälp av extern finansiering på områden där trycket på att använda dem är störst. Ett projekt med syfte att effektivisera vattenvården inom jordbruket, sk. Teho Plus, vars syfte är att så effektivt som möjligt minska belastningen på vattendragen från jordbruket på Skärgårdshavets och Bottenhavets avrinningsområden är också viktigt. Dessutom anser utskottet det viktigt att ett pilotprojekt som gäller åtgärder för att minska skogbrukets och torvproduktionens belastning från näringsämnen och suspenderade ämnen får pengar eftersom belastningen från även dessa källor till slut belastar Östersjöns kustvatten.

Över lag bör det sörjas för att politiken är tillräckligt sammanhållen och att den till exempel upptäcker sambandet mellan projekt för matarledningar för avlopp, en bättre avloppsvattenhantering i glesbygden och belastningen på Östersjön, understryker utskottet.

3. Avloppsvattenhantering i glesbygden och matarledningar för avlopp

Utskottet betonar att det för att effektivisera skyddet av insjövattnen behövs matarledningar för avlopp i flera små och medelstora kommuner där det befintliga avloppsreningsverket inte längre uppfyller de nya kraven. Det bästa resultatet så-

väl ekonomiskt som ur vattenvårdsperspektiv nås genom att koncentrera avloppsvattenbehandlingen till större och effektivare enheter och att lägga ner gamla reningsverk. Till slut bidrar detta till att även Östersjöns status förbättras. Med hjälp av matarledningar för avlopp kommer ofta också en stor del av glesbebyggelsen utmed avloppen att omfattas av avloppsregleringen. Det är särskilt brådskande med att bygga matarledningar för avlopp fram till 2014 då fastighetsspecifika avloppssystem antingen ska uppfylla kraven i den gällande förordningen eller anslutas till avloppsnätet. Utskottet ber igen på det allvarligaste finansutskottet observera att anslagsnivån för miljövarsarbeten under momentet 35.10.77 enligt rambeslutet för 2011 är 10 miljoner, alltså en tredjedel mindre än i år. Vid sidan av matarledningar för avlopp används anslaget också för sanering av herrelös förorenad mark i form av statens vatten- och avloppsarbeten. Saneringarna är viktiga också med tanke på att skydda grundvattnen. Särskilt skadlig är regeringens linjedragning enligt vilken det inte ska startas några nya projekt för matarledningar för avlopp 2011 utan anslaget ska användas för att slutföra pågående projekt. Utskottet anser att anslagsnivån inte motsvarar målen för vattenvården och att det därför behövs en betydande nivåhöjning så att riksdagen inte gång på gång blir tvungen att ingripa i anslagsnivån.

I likhet med matarledningarna för avlopp inverkar också utsläppen som beror på belastningen från fastigheter i glesbygden indirekt på Östersjöns status. 103 § i miljöskyddslagen som gäller skyldigheten att rena avloppsvatten från fastigheter trädde i kraft 2000. Med stöd av den utfärdades en förordning om behandling av hushållsavloppsvatten i områden utanför vattenverkens avloppsnät (542/2003) den 1.1.2004. Det ingick en övergångsperiod på 10 år i förordningen. Förordningen kräver effektivare åtgärder för avloppsvattenshantering på uppskattningsvis 200 000-250 000 fastigheter under övergångsperioden fram till 2014.

Åtgärderna enligt förordningen har genomförts långsamt eftersom det har varit oklart för många hurdana reningslösningar det behövs,

konstaterar utskottet. Det har också funnits problem i fråga om montering, funktion och underhåll av fastighetsspecifika reningsverk. Det har också funnits beklagliga drag i marknadens funktion eftersom det för fastighetsägarna har erbjudits reningslösningar som är oändamålsenligt dyra i förhållande till behoven. Således är behovet av att förbättra avloppsvattensrådgivningen till fastigheter omfattande och brådskande. Mindre bemedlade invånare i glesbygden har svårigheter att genomföra de åtgärder som avloppsvattensförordningen kräver, påpekar utskottet. Det finns redan ett bidragssystem men informationen om det har varit bristfällig och storleken på bidraget är inte heller tillräcklig för låginkomsttagare. Bidragen för låginkomsttagarna måste ytterligare förbättras och informationen likaså. Man har börjat förbereda allmän fastighetsspecifik rådgivning med hjälp av ett anslag på en miljon euro för pilotprojekt som anvisades i den tredje tilläggsbudgeten för 2010. Utskottet betonar behovet att trygga en tillräcklig finansiering för att utvidga pilotprojektet till allmän rådgivning med hjälp av tilläggsmiljonen under momentet 35.10.61 som är avsett för att stödja rådgivning och handledning. Behovet av rådgivning har nu visat sig vara till och med större än förväntat. Utskottet behandlar för närvarande regeringens proposition RP 179/2010 rd med förslag till lag om ändring av miljöskyddslagen, vars syfte är att befria personer som har fyllt 68 år från skyldigheterna i enlighet med förordningen samtidigt som övergångsperioden i enlighet med förordningen förlängs till slutet av 2015. Om propositionen godkänns kommer informationsbehovet att öka ytterligare på grund av att skyldigheterna eventuellt ändras.

Utskottet föreslår

att finansutskottet ökar anslaget för miljövårdsarbeten under momentet 35.10.77 med 5 miljoner euro och anslaget för den fastighetsspecifika rådgivningen om avloppsvatten i glesbygden under momentet 35.10.61 med 1 miljon euro.

4. Anslag till Forststyrelsens naturtjänster

Anslagen till Forststyrelsens naturtjänster dras ner i budgetpropositionen med 2 miljoner euro under momentet 35.10.52 för Forststyrelsens offentliga förvaltningsuppgifter under miljöministeriets huvudtitel och med 1,55 miljoner euro under jord- och skogsbruksministeriets motsvarande moment 30.63.50. Miljöministeriet har blivit tvunget att rikta en del av sparåtgärderna inom sitt förvaltningsområde till anslagen till Forststyrelsen. Samtidigt försvinner också 1 miljon euro som i fjol avsattes till Forststyrelsen som en stimulansåtgärd, vilket betyder att den totala minskningen är 3 miljoner. Enligt Forststyrelsens kalkyl kommer de totala anslagen att minska med nästan 5 miljoner euro jämfört med de totala anslagen för 2010. Det har lett till att Forststyrelsen har blivit tvungen att inleda samarbetsförhandlingar för att skära ner högst 60 årsverken vid naturtjänsterna.

Enligt utskottet kan det inte anses acceptabelt att anslagen skärs ner eftersom nationalparkerna och naturskyddsområdena bildar stommen i ett regionalt skyddsnät som avser att bevara de delar som är värdefullast både nationellt och internationellt sett. 2010 är ett internationellt temaår för biodiversiteten. Finland har för sin del förbundit sig vid att stoppa utarmningen av biodiversiteten i Finland senast 2010. Nu har vi blivit tvungna att konstatera att målet inte har nåtts. Nedskärningarna i anslagen för naturvårdstjänsternas verksamhet försvagar möjligheterna att uppnå målen att stoppa utarmningen och stabilisera en gynnsam utveckling av tillståndet i naturen i enlighet med statsrådets principbeslut för 2010—2016.

Utskottet understryker vikten av nationalparkerna för turismens dragningskraft och på det sättet också för den regionala ekonomin. Enligt Forststyrelsens och Skogsforskningsinstitutets kalkyl som baserar sig på en internationell modell kommer de medel som används för tjänster i nationalparker och rekreationsområden att återbetala sig mångdubbelt genom konsekvenser för den regionala ekonomin i form av en ökad totalinkomst och sysselsättningseffekter. Det kunde också bli svårare att använda sysselsättningsba-

serade anslag. Naturtjänsterna har sysselsatt ett betydande antal unga arbetslösa och särskilt på somrarna har de kunnat anställa säsongarbetskraft för kundservice och naturskydd vilket har haft en stor betydelse särskilt i områden med svår arbetslöshet i norra och östra Finland.

Dessutom konstaterar utskottet att läget är svårt eftersom lagen om Forststyrelsen inte tillåter användningen av medel från Forststyrelsens affärsverksamhet för att kompensera anslagsnedskärningarna eftersom naturtjänsterna finansieras med budgetmedel. I samband med samarbetsförhandlingarna kommer man att utreda om en del av personalen vid naturtjänsterna kan övergå till affärsverksamhetsuppgifter men annars finns det inte mycket svängrum. Merparten av naturtjänsternas utgifter består av fasta kostnader och det går inte att uppnå den föreslagna anslagsnivån utan att banta ner naturvårdstjänsternas verksamhet.

Ersättningarna för skyddet av saimenvikaren har genom en ändring av lagen om fiske som jord- och skogsbruksutskottet gjorde överförs från Forststyrelsen på Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax. De cirka 250 avtalen mellan Forststyrelsen och delägarlagen har sagts upp och Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax ingår nya mera omfattande avtal med delägarlagen. Från momentet 30.63.50 överförs 360 000 euro till momentet 30.40.52 till Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax för ersättningar i anknytning till skyddet av saimenvikaren. Ungefär 70 000 euro ska användas för ersättningar för ekonomiska förluster till yrkesfiskare, därtill ska avtalsbaserade ersättningar betalas ut till ägarna av vattenområdena. Vid Närings-, trafik- och miljöcentralen har en fiskerigrupp hand om uppgifterna i anknytning till saimenvikaren. Gruppens storlek är 3 årsverken. För att uppdraget kan skötas på behörigt sätt krävs det dock att avtalen övervakas nästan på heltid. Därför krävs det en ökning av resurserna för Närings-, trafik- och miljöcentralens fiskerigrupp med ett årsverke.

Vid Forststyrelsen har två fastanställda biologer arbetat med skyddet av saimenvikaren. Nedskärningen av anslagen till Forststyrelsens na-

turtjänster på detta sätt kommer också att påverka skötseln av uppgifterna i anknytning till skyddet av saimenvikaren. Forststyrelsens naturtjänster kommer fortfarande att sköta uppföljningen av saimenvikarbeståndet. Kvaliteten på uppföljningen kommer dock att försvagas betydligt på grund av anslagsnedskärningen. Ett adekvat skydd av saimenvikaren och rapportering till EU kräver bl. a. uppföljning av den årliga nativiteten, bedömning av storleken av beståndet per fortplantningsområde, uppföljning av dödligheten, analys av ändringar i beståndet, statistikföring och rapportering samt övervakning av fiskebegränsningar på området. Redan för närvarande kommer till exempel bara 35 % av pengarna för en inventering av bon som utförs på våren via naturtjänsternas basfinansiering och resten kommer via externt stöd i form av samarbetsavtal. Det externa stödet är dock alltid tillfälligt och det går inte att planera långsiktig verksamhet som bygger på det. Utskottet påminner om att skyddet av saimenvikaren i sig är ett viktigt mål men att det också baserar sig på EU:s habitatdirektiv och uppföljnings- och rapporteringsskyldigheter i anknytning till det.

Finansieringen av jaktövervakningen är också utmanande då anslagen stramas åt. I likhet med skyddet av saimenvikaren kommer även jaktövervakningen att sättas på hårt prov eftersom EU har startat en övervakningsprocess för att utvärdera om Finlands åtgärder i fråga om skyddet av vargbeståndet är tillräckliga. Enligt Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet fanns det 250 vargar i Finland 2005 och 150—160 vargar i slutet av 2010. Om det anses att Finlands agerande har varit otillräckligt kan man förelägga böter eller vite med syfte att försnabba de åtgärder som behövs för att rätta till läget. Utskottet framhåller behovet att säkerställa en effektiv jaktövervakning.

Utskottet vill ytterligare uppmärksamma att det för närvarande behandlar regeringens proposition om inrättande av Bottenhavets nationalpark. Enligt Forststyrelsens bedömning krävs det 750 000 euro under fem år för inledandet av nationalparkens verksamhet. Dessutom kommer användningen av nationalparken föranleda kost-

nader till ett belopp av 185 000 euro per år. Enligt utredningen kan Forststyrelsen inte inleda nationalparkens verksamhet utan dessa pengar.

Utskottet påpekar också att regeringen vid sin aftonskola den 29 september 2010 satte som mål att inrätta en nationalpark i Sibbo storskog. Forststyrelsen publicerade en utredning om förutsättningarna för att inrätta nationalparken i Sibbo storskog i februari 2010. Enligt utredningen motsvarar den befintliga serviceitrustningen varken den nuvarande eller den framtida efterfrågan och serviceitrustningen måste utvecklas. Det är inte möjligt att sköta området med Forststyrelsens nuvarande resurser. Utskottet konstaterar att Helsingfors och Sibbo håller på att planera nya bosättningsområden i närheten av Sibbo storskog. Bosättningsområdena kommer ytterligare att öka behovet att använda naturskyddsområdet för rekreation. För att kunna trygga naturvärden och reglera rekreationen är det nödvändigt att upprätthålla friluftskonstruktioner och informationstavlor på områden som planeras bli skyddade på samma sätt som i övriga nationalparker. Området kommer att bli en nationalpark där rekreation har en framträdande roll, i likhet med Noux. Utskottet anser det viktigt att inrättandet av nationalparken inte drar ut på tiden på grund av otillräckliga anslag för att bygga infrastruktur för reglering av rekreation. Värdet på och betydelsen av nätverket av nationalparker för både naturvärden och rekreationen måste ses i längre perspektiv. Utskottet anser att det i och för sig är motiverat att inrätta nya nationalparker men uppmärksammar också att anslagen för det befintliga nätverket av nationalparker är otillräckliga.

Utskottet föreslår

att finansutskottet ökar anslaget för Forststyrelsens naturtjänster under momentet 35.10.52 med 3,5 miljoner euro.

5. Stöd för bostadsproduktion

Stöd för produktion av bostäder till skäligt pris

I budgetpropositionen har regeringen berett sig på att stödja byggandet av cirka 6 500 nya räntestödsbostäder via statens bostadsfond och att stödja byggandet av cirka 2 000 hyresbostäder enligt den s.k. mellanmodellen genom statsborgen. Fullmakten att godkänna räntestödslån är 975 miljoner euro.

På grund av att stöden har utvidgats för att stimulera ekonomin är andelen bostadsproduktion med statligt stöd exceptionellt stor i fråga om bostadsbyggande som påbörjats 2009 och 2010. Ändå förblir den totala bostadsproduktionen otillräcklig och det knappa utbudet har höjt bostadspriserna. Utskottet lyfter fram betydelsen av bostadsproduktionen till skäliga priser för hela samhällsekonomin. En exceptionellt låg räntenivå i kombination med ett otillräckligt utbud av hyresbostäder och ett efterfrågeöverskott på ägarbostäder utgör ett hot mot stabiliteten på bostadsmarknaden.

De låga räntorna har varit en stark stimulansfaktor i sig. Det har varit nödvändigt att följa upp stimulansåtgärdernas inverkan på marknadens funktion och att stoppa de konjunkturbetingade åtgärderna vid rätt tidpunkt för att undvika problem för byggbranschen och bostadsmarknaden. Därför är det motiverat att avsluta stimulansåtgärder såsom räntestödet enligt mellanmodellen och det höjda startbidraget och en utvidgning av det vid utgången av 2010. Det tidsbundna startbidraget på 10 000 euro per bostad får ännu användas i de kommuner som förbundit sig till avsiktsförklaringen mellan kommunerna i Helsingforsregionen.

Utskottet konstaterar att inflyttningen och förändringarna av boendestrukturen också upprätthåller den stora efterfrågan på bostäder. En faktor som också bidrar till problemet är bristen på tomter eller närmare sagt det att tomterna byggs ut så långsamt. Att nyttiggöra färdigt planlagda tomter kan öka utbudet och underlätta läget på det sättet. En tillspetsning av läget kan leda till negativa konsekvenser för tillgången på

arbetskraft och samhällsekonomin funktion i allmänhet.

Utskottet anser att bostadsproduktion till skäliga priser bör stödjas bl.a. genom att utgå ifrån att staten säljer lämplig bostadsmark till kommunerna till ett skäligt pris, i förekommande fall genom att utnyttja markanvändningsavtal. Över huvud taget bör statens helhetsintresse alltid beaktas vid ägararrangemang som gäller statlig fastighetsförmögenhet. När man bedömer helhetsintresset bör även omständigheter i anknytning till samhällsstruktur, miljö och energieffektivitet beaktas vid sidan av de ekonomiska konsekvenserna.

Enligt en utredning om jordägende äger staten dock till i exempel i Helsingforsregionen bara 4 % av kommunernas areal och största delen av den arealen utgörs av naturskyddsområden som förvaltas av Forststyrelsen och försvarsmaktens områden som förvaltas av Senatfastigheter. Möjligheterna att stödja bostadspolitiken genom åtgärder som har att göra med förvaltning av statlig fastighetsförmögenhet har alltså redan förlorats till en stor del. Enligt en utredning av Statens revisionsverk Statens roll i att öka utbudet på tomtmark och förenhetliga samhällsstrukturen¹ saknar staten ett horisontalt grepp om utvecklingen av samhällsstrukturen. Vid sidan av enskilda affärsverk eller resultatområden behövs det en bredare syn på samhällsbyggandets och bostadsproduktionens betydelse för hela samhällsekonomin och därigenom också för statsfinanserna. Det kräver samordning av åtgärderna inom de olika sektorerna och en mer konsekvent politik i fråga om statens olika insatser.

En integrerad samhällsstruktur

Det otillräckliga utbudet av bostäder till skäliga priser i tillväxtcentra och i huvudstadsregionen i synnerhet har lett till att allt fler familjer har flyttat ut till kranskommunerna. Utskottet konstaterar att byggandet i kranskommunerna kring Helsingfors till stor del har skett utanför det

planlagda området. Det har lett till en mycket splittrad samhällsstruktur på dessa områden. En splittring av samhällsstrukturen ökar för sin del alla kostnader i anknytning till att bygga och underhålla infrastruktur och att ordna tjänster. Dessutom leder de ökade trafikmängderna till högre utsläpp. Enligt undersökningar som utredde följdverkningarna av samhällsstrukturens utveckling² är det fördelaktigare för kommunen att kompletteringsbygga i tätorten än att bygga utanför tätorten. För en effektiv klimatpolitik krävs det att kopplingen mellan boendet, markanvändningen och trafiksystemet förstärks och utvecklas som en odelad helhet så att utsläpp av växthusgaser effektivt kan minskas. Med hjälp av samhällsstrukturella åtgärder kan utsläpp av växthusgaser enligt bedömningar minskas i synnerhet där det finns cirka 7 miljoner ton tillväxt och byggande före 2050, vilket utgör cirka 10 % av Finlands totala utsläpp. Utskottet poängterar att behovet av en förenhetligare samhällsstruktur i stadsregioner också bör beaktas i planläggningen, planeringen av markanvändningen och stödsystemen för boendet för att kunna förhindra ett segregationsproblem.

För att planläggningsmålen ska kunna uppnås beviljas bidrag för kommunalteknik med en andel på 30 procent. För bidragen reserveras 10 miljoner euro per år. Bidragen är kopplade till bostadsproduktion till skäliga priser, bättre samarbete mellan kommunerna och en integrerad samhällsstruktur.

Stöd för insatser för förnybar energi

Utskottet välkomnar ett understöd på 1,5 miljoner euro för planläggning och styrning av markanvändningen till landskapsförbund och kommuner (35.20.37). För att det mål om att öka användningen av vindkraften (från det nuvarande 140 MW till 2 000 MW före 2010) som ingår i klimat- och energistrategin kan nås krävs det att de planer som styr vindkraftsbygge snabbt sätts i verket. Dessutom behövs planläggning av bra

¹ Statens revisionsverks effektivitetsrevisionsberättelser 208/2010

² Kuntalous ja yhdyskuntarakenne, Suomen ympäristö 42/2008. Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenne ja kasvihuonekaasupäästöt, Suomen ympäristö 12/2010

kvalitet som baserar sig på tillräckliga utredningar och undersökningar för att lyckas med att få placeringen att passa ihop med landskapet, bosättningen och miljön.

Av anslaget för energiunderstöd på sammanlagt 44 miljoner euro reserveras 30 miljoner euro för understöd för ibruktagande av uppvärmningsmetoder. Det är positivt och i linje med klimatstrategin, anser utskottet. Staten kan kompensera de godtagbara kostnaderna för ibruktagandet av uppvärmningsmetoden med en andel på 20 procent. Understödet beviljas för jordvärme- och luftvärmepumpar som huvudsaklig uppvärmningsmetod och för att konvertera till bränslepellets och andra träbaserade bränslen, inklusive olika lösningar som förenar flera energiformer med låga utsläpp. Eftersom hushållsavgiften täcker in arbetskostnader beviljas stöd bara för andra än arbetskostnader.

14 miljoner euro ska användas för övriga energiunderstöd varav 12 miljoner för övriga investeringar som förbättrar energieffektiviteten i hög- och radhus och för energikartläggningar och 2 miljoner euro för inkomstrelaterade stöd till energireparationer i småhus. För övriga reparationsunderstöd, till exempel för installation av hissar i efterhand och för reparationer av de äldre och de funktionshindrades bostäder anvisas 46,5 miljoner euro.

Utskottet understryker att den bebyggda miljön spelar en central roll i att förbättra energieffektiviteten eftersom cirka 40 % av energin går åt i byggnader. Byggnaders klimateffekter orsakas huvudsakligen av energianvändningen under drift. Uppvärmningen av byggnader ger upphov till omkring 30 procent av växthusgasutsläppen hos oss. Det är viktigt att skapa ny affärsverksamhet då det gäller planering, byggande och underhåll av hållbara och energieffektiva områden och byggnader. Utskottet välkomnar budgetpropositionens anslag för utredningar i anknytning till byggnadernas energiprestanda och användningen av förnybar energi. I den klimat- och energipolitiska framtidsredogörelsen är målet att hela byggnadsbeståndets energianvändning effektiviseras så att energiförbruk-

ningen ska vara 30 procent mindre 2030, 45 procent mindre 2040 och 60 procent mindre 2050 än i dagens läge.

Utskottet konstaterar att ett omarbetat direktiv om byggnaders energiprestanda kräver att det även för ombyggnadens del ställs nationella minimikrav på energiprestanda. Att tillämpningsområdet utvidgas från nybyggande även till reparationsarbeten innebär en betydande ändring och är i flera avseenden mer utmanande än en skärpning av bestämmelserna inom nybyggande. Inom nybyggen skärptes bestämmelserna med 30 procent vid ingången av 2010. Nästa ändring som också direktivet kräver ska genomföras redan vid ingången av 2012. Då är det meningen att skärpa nivån med 20 procent.

De skärpta kraven på energiprestanda i ny- och reparationsbyggande innebär en betydande utmaning för dem som ska planera och genomföra fukttekniska lösningar i byggnader. Utskottet anser att ett åtgärdsprogram för 2009—2013 för att minska fukt- och mögelproblem i byggnader är mycket viktigt. Syftet med åtgärdsprogrammet är att minska men för hälsan och att förebygga uppkomsten av nya fuktskador vid ny- och reparationsbyggande. Dessutom är syftet att genom gemensamma åtgärder av bygg- och planeringsbranschen bli av med sådana fel i planeringen och byggandet som förorsakar majoriteten av fukt- och mögelskador enligt hittills gjorda undersökningar. Programmet syftar också till att permanenta den bästa praxis inom nybyggandet, de grundläggande reparationerna och underhållet till allmänna verksamhetssätt inom fastighets- och byggbranschen. Fukt- och mögelskador bör uppmärksammas bättre i statsbudgeten.

I detta sammanhang hänvisar utskottet också till främjande av träbyggande. Genom att gynna användningen av trä som byggmaterial går det att också i EU minska utsläppen av växthusgaser i anknytning till byggandet. Kompetensen när det gäller träbyggande bör kunna tas tillvara för att främja affärsverksamheten inom trävarubranschen samtidigt då det nu under den pågående strukturomvandlingen inom skogsindustrin finns särskild potential för detta.

Stöd för bostadsförhållandena för grupper med särskilda behov

Det har reserverats 110 miljoner euro för investeringsbidragen för bostäder för grupper med särskilda behov. Utskottet understryker att anslaget måste vara relativt stort på grund av det ökade antalet äldre med minnessjukdomar och för att uppnå målet att avskaffa den långvariga

bostadslösheten och målet att förbättra boendesituationen för utvecklingsstörda.

Utlåtande

Miljöutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors den 15 oktober 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Susanna Huovinen /sd
vordf. Pentti Tiusanen /vänst
medl. Timo Heinonen /kok (osittain)
Rakel Hiltunen /sd
Timo Juurikkala /gröna
Tanja Karpela /cent
Antti Kaikkonen /cent

Timo Kaunisto /cent
Merja Kuusisto /sd
Kari Kärkkäinen /kd (delvis)
Sanna Perkiö /saml
Janne Seurujärvi /cent
Pauliina Viitamies /sd
Anne-Mari Virolainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.